

IN MEMORIAM JOSIP MILIĆEVIĆ (1933.-2000.)

Dana 18. listopada 2000. godine, ne navršivši 68 godina, iznenada je umro dr. Josip Milićević. Teško je pisati nekrologe, a još je to teže pisati prijatelju s kojim sam prijateljela od prijamnog ispita na Filozofskom fakultetu daleke 1952. godine. Tada je Braco došao u Zagreb i zauvijek napustio, ali ne i zaboravio, svoju rodnu Banja Luku! Kao svoj životni poziv odabrao je etnologiju i njoj je otada posvetio cijeli svoj životni i radni vijek, jer je umro samo četiri mjeseca po umirovljenju.

Započeo je svoj posao kao etnolog muzealac u Etnografskom muzeju u Pazinu, u kojemu se zapošljava i poslije kao vrstan etnolog. Radio je zatim u Zavičajnom muzeju Poreštine. U dva je kraća razdoblja bio i stručni savjetnik za etnografski suvenir te direktor porečkih *Anala*. U tim je djelatnostima svoje praktično stručno znanje dopunjavao i razvio se do vrsnog muzejskog stručnjaka. Vodio je veliku skrb o proučavanju i čuvanju materijalnih dokumenata kulturne baštine Istre. S tim znanjem ulazi u problematiku oblikovanja etnografskog suvenira i njegova predstavljanja. Ta ga problematika zaokuplja cijeli radni vijek. To pokazuje 1995. godine organiziranjem predstavljanja etnografskog suvenira Istre, zatim svojom knjigom *Istarski suvenir* (1995.), kao i predavanjem o turizmu i značenju suvenira u Svetvinčentu 1997. godine. Etnografski suvenir je šezdesetih i sedamdesetih godina bio u središtu zanimanja turističke privrede, pa je Braco Milićević nastojao stručno popularizirati originalne predmete, izradu njihovih kopija te usmjeriti prenamjenu njihovih dotadašnjih starih funkcija. Tada se uglavnom bavio sadržajima materijalne kulture, porijeklom i funkcijom predmeta, ne zaboravljajući na društveno okruženje u kojemu je svaki od njih nastao.

Razni razlozi, koji su često bili izvan njegove moći utjecaja, znatno su otežavali ostvarenje njegovih stručnih zamisli. Razoračan time, a težeći vlastitu razvijanju, on 1963. godine prelazi u današnji Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagreb. Tu je našao sebe, izvanredno se uklopio u kolektiv u kojemu je uvijek, i kao vanjski suradnik, ostao dijelom. Nastavio je terenska proučavanja, znanstvenu obradu podataka, pisanje radova i aktivno sudjelovanje izlaganjima na brojnim stručnim i znanstvenim etnološkim i folklorističkim, ali i drugim tematski mješovitim lokalnim i regionalnim skupovima. U to je doba terenski proučavao dijelove Dalmatinske zagore (Sinjsku krajinu) i panonski prostor (okolice Daruvara i Pakraca), o čemu piše u *Narodnoj umjetnosti* (5-6), u *Zborniku Cetinske krajine* (1979.) i u *Zborniku za narodni život i običaje* (49).

Međutim, u Zagrebu nije imao nikakve stambene uvjete za život, pa se nakon pet godina, 1968. godine, kao istarski zet, s obitelji ponovno vraća u Istru. Kraće je vrijeme opet u muzejskoj struci. Kao direktor Etnografskog muzeja Istre u Pazinu savjesno brine o etnografskoj građi, o otkupljivanju, stručnoj muzejskoj obradi i proučavanju. Uređuje novi stalni postav Muzeja, a povremene tematske izložbe priređuje i u drugim istarskim gradovima (u Poreču, Žminju, Rovinju, Puli i dr.). Razmatra i piše o

problemima inventarizacije u muzejima (*Izvešća HED-a*, 1974.). Još 1973. godine Braco je zbog takva zanimanja i aktivnosti izabran u Komisiju za muzejska i konzervatorska pitanja Hrvatskog etnološkog društva. U etnološkom društvu u nekoliko navrata potiče akciju registracije ruralnih cjelina u Hrvatskoj. Kao član Komisije prijedlozima potiče rasprave o opravdanosti stvaranja etno-parkova kako bi se spriječilo njihovo velikobrojno nicanje. Te 1974. godine inicira patronažnu službu kojom bi stručnjaci pomagali kompleksnim muzejima i zbirkama bez etnologa u sređivanju etnograđe. Potaknut katastrofalnim stanjem i odnosom javnosti i vlasti prema etnografskoj struci i gradi, on pod naslovom "Etnografijo gdje si?" (*Izvešća HED-a*, 1976.) apelira za poboljšanje takva stanja. Komisija u dva navrata pravi anketu o etnografskim zbirkama. Zbog poražavajućih nalaza Josip Miličević piše *Upute za čuvanje etnografske građe*, koje Komisija tiska godine 1980. i šalje kao pomoć amaterima koji skrbe o malim etnografskim zbirkama.

No 1980. godine Braco ostvaruje svoju želju o nastavku znanstvenoga rada. Zapošljava se u Odsjeku Zavoda za povijesne i društvene znanosti (sada) Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Puli. Tu je magistrirao i 1988. godine u Ljubljani doktorirao s temom "Istarsko rukotvorstvo" te od asistenta tijekom dvadeset godina napredovao do zvanja višega znanstvenog suradnika.

Od početka svoga rada Braco Miličević je bio etnolog terenac koji je svoja proučavanja uglavnom temeljio na svojim terenskim istraživanjima, tražeći dopunske podatke u arhivima i koristeći postojeću literaturu. O arhivskoj i publiciranoj građi o običajima Istre izvijestio je 1970. godine na saveznom kongresu folklorista u Poreču. I teme iz svoga muzejskoga rada uvijek je znanstveno proučavao. Zanimali su ga i problemi koji su ostali neproučeni, ili su rjeđe našli u interesu proučavatelja tradicijske kulture kojih je u Istri bilo mnogo. Da se ne zaborave, Braco Miličević je pisao i o njima. Tako je na stručnim skupovima govorio, a u zbornicima i bibliografskom leksikonu pisao o S. Cerovcu i B. Jakovljeviću. Naročito je cijenio proučavanja istarske narodne kulture Josipa Ptašinskog, Stjepana Žiže, Mate Balote, Jelke Radauš-Ribarić. Iz tradicijskog života Istre obrađivao je, primjerice, običaje i vjerovanja uz gospodarske radove, liječenje praznovjerjem i vjerom (npr. u Gračašćini), zatim istarsko pučko lončarstvo, posebice lončarstvo Čičarije, istarsku narodnu nošnju, elemente graditeljstva, maslinarstvo i dr. Pisao je o oživljavanju narodnih običaja i stvaralaštva u Istri, posebno u Buzetskom, Motovunskom i Lupoglavsko-Pazinskom kraju, o etnografskim značajkama Peroja. Zanimala ga je i stara seoska društvena organizacija ("Humski župan", *Buzetski zbornik*, 1994.). Tipovi obitelji bili su predmetom njegova proučavanja još za studentskih dana, kad je istraživao u Bosni. Tada, kao i poslije diplome, proučio je zadrugu Medići (*Rad SUFJ*, 1971.), a nastavio je proučavati samoupravnost u organizaciji zadružnog života u okolici Jajca (*Rad SUFJ*, 1979.). Zanimao ga je i problem migracija uopće. Na temelju terenskih proučavanja u Slovačkoj, kamo je odlazio za vrijeme svoga rada u Institutu u Zagrebu, pisao je o potomcima Hrvata u Slovačkoj te o njihovim vezama i predajama vezanima uz Istru (*Istarska Danica*, 1994. i *Nova Istra*, 1998.). Osim toga razmatrao je staro istarsko stanovništvo, Istrorumunje,

odnosno Rumere, kojima je nastojao vratiti ime Istrorumeri, koje je bilo u uporabi od 1698. do 1928. godine, čime je potaknuo žučne rasprave.

Život Brace Milićevića bio je stalno ispunjen aktivnostima. Osim u Istri i lokalitetima u drugim državama: Bosni, Češkoj (Hrvatski Grob) i Slovačkoj, terenski je istraživao i na kvarnerskim i dalmatinskim otocima (Brač, Hvar). S poštovanjem je znao pričati kazivačima i oni su mu sa zadovoljstvom kazivali o svemu što ga je zanimalo.

Osim stručnoga rada Josip Milićević je godinama bio aktivan u Hrvatskom etnološkom društvu i Hrvatskom društvu folklorista, u Muzejskom društvu i u Matici hrvatskoj. U svima je obnašao razne dužnosti, od predsjednika i tajnika, do člana predsjedništva i člana važnih stručnih komisija. Imao je vrlo široki znanstveni interes, a svojoj struci je bio predan svim svojim bićem. Promicao je kulturu i uvijek se zalagao za istinu. Bio je dobar prijatelj, ali na žalost nije uvijek doživljavao pravednost. To ga je ponukalo da se posljednjih godina povuče u sebe.

Braco je iza sebe ostavio dobre radove i bogatu terensku građu. To je sve veoma vrijedan dokument tradicijske kulture, u mnogome i jedini. Svi koji su ga poznavali pamtit će ga kao poštovanja vrijedna čovjeka, kolegu, prijatelja i stručnjaka koji je u znanosti i kulturi iza sebe ostavio znatan i neizbrisiv trag.

Vesna Čulinović-Konstantinović